

Dominika Mróz-Szarmach

Uniwersytet Gdański

ORCID: 0000-0003-1076-2474

**UZUPEŁNIANIE BRAKÓW PISM PROCESOWYCH WEDŁUG
KODEKSU POSTĘPOWANIA CYWILNEGO PO NOWELIZACJI
WPROWADZONEJ USTAWĄ Z DNIA 4 LIPCA 2019 R.****Wprowadzenie**

Wśród wielu przepisów¹ nowelizowanych bądź dodawanych do k.p.c. ustawą zmieniającą² wprowadzono także modyfikacje lub nowe rozwiązania w ramach tzw. postępowania naprawczego³. Zmiany w obszarze przedmiotowej tematyki mają niekiedy charakter porządkujący dotychczasowe reguły, w innych zaś wypadkach wyłącznie techniczny, a wyodrębnić można również i takie, które są zbędne. Z tych też przyczyn usystematyzowanie i sprecyzowanie konsekwencji trybu naprawczego według k.p.c. w brzmieniu obowiązującym od 7 listopada 2019 r. wydaje się istotne, szczególnie z perspektywy organów sądowych, lecz nade wszystko z uwagi na dbałość o dobrą orientację stron i uczestników, a także pełnomocników procesowych w postępowaniu cywilnym. Tryb naprawczy jest bowiem wyrazem realizacji ochrony podstawowych reguł formalizmu procesowego⁴. Badanie zmian w tej materii ma tym większe znaczenie, że uchwalone nowelą przepisy znajdują zastosowanie do

¹ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. 2019, poz. 1460 ze zm.).

² Ustawa z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego i niektórych innych ustaw (Dz.U. 2019, poz. 1460), dalej: ustawa zmieniająca, nowelizacja lub nowela.

³ Dalej również jako „tryb naprawczy” lub „procedura naprawcza”. Por. postanowienie SN z dnia 7 listopada 2018 r., sygn. II PZ 24/18, www.sn.pl; postanowienie SN z dnia 7 września 2018 r., sygn. III CZ 30/18, www.sn.pl; postanowienie SA w Katowicach z dnia 4 czerwca 2018 r., sygn. I ACz 468/18, www.orzeczenia.ms.gov.pl; H. Pietrkowski, *Metodyka pracy sędziego w sprawach cywilnych*, Warszawa 2014, s. 305; T. Wiśniewski, *Przebieg procesu cywilnego*, Warszawa 2013, s. 106.

⁴ Por. C.P. Waldziński, *Konstytucyjny nakaz rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki a braki formalne pism procesowych składanych w toku postępowania cywilnego*, „Monitor Prawniczy” 2019, nr 17, s. 927.

wszystkich postępowań cywilnych toczących się w chwili jej wejścia w życie, niezależnie od etapu, na jakim znajduje się dana sprawa⁵.

Celem niniejszego artykułu jest zatem zaprezentowanie wprowadzonych do k.p.c. zmian w zakresie uzupełniania braków pism procesowych oraz sformułowanie uwag *de lege lata* i *le lege ferenda*. Analiza samego postępowania naprawczego poprzedzona została wskazaniem najważniejszych nowości w zakresie wymogów pism procesowych, gdyż uznano to za celowe ze względu na fakt, że tryb naprawczy inicjowany jest właśnie w sytuacjach zaniedbań w uwzględnieniu wynikających z k.p.c. wymogów tych pism.

Wymogi pism procesowych po wejściu w życie ustawy zmieniającej

Co prawda nowelizacja nie wprowadziła rewolucyjnych zmian w obszarze samych ogólnych wymogów pism procesowych, natomiast uwzględniła kilka wartych uwagi rozwiązań.

W pierwszej kolejności zasygnalizowania wymaga, że ustawodawca zdecydował się zmodyfikować samą listę ogólnych wymogów formalnych wszystkich pism procesowych. Poza typowo technicznymi zmianami⁶, art. 126 § 1 k.p.c. uzupełniono o nowe brzmienie pkt 5 nakładającego obowiązek wskazania faktów, na których strona⁷ opiera swój wniosek lub oświadczenie, oraz dowodu na wykazanie każdego z tych faktów, jeżeli jest to konieczne do rozstrzygnięcia co do wniosku lub oświadczenia. Przedmiotowy wymóg formalny, podobnie jak wcześniej ten z art. 126 § 1 pkt 3 k.p.c., zaliczany będzie z pewnością do jednego z takich wymogów, którego brak uniemożliwi nadanie sprawie prawidłowego biegu. Nie wydaje się jednak, by zastąpienie słowa „okoliczności” słowem „fakty” miało zasadniczo wpłynąć na sytuację uczestniczących w postępowaniu osób, bowiem przedmiotem dowodu w postępowaniu cywilnym były i pozostają fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy. Nadal zaś zadaniem stron jest przedstawienie dowodów, które wykażą, że dane zdarzenie stanowiące podstawę żądania lub obrony miało miejsce⁸. Nie można jednak wykluczyć przy tym, że praktyka dostarczy innych zapatrywań na tę „językową zamianę”.

⁵ Por. art. 9 ust. 2 ustawy zmieniającej. Wyjątek stanowi art. 130³ § 2 k.p.c., który obowiązuje w dotychczasowym brzmieniu do czasu zakończenia postępowania w danej instancji – art. 9 ust. 3 pkt 2 noweli.

⁶ Jak przykładowo rozdzielenie na dwa osobne punkty treści dotyczącej oznaczenia sądu i oznaczenia stron w obowiązującym do 6 listopada 2019 r. art. 126 § 1 pkt 1 k.p.c.

⁷ W artykule skupiono się przede wszystkim na analizie tytułowego zagadnienia w procesie, stąd głównie używa się określenia „strona”.

⁸ Por. T. Szanciło [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 1–505³⁹*, t. I, red. T. Szanciło, Warszawa 2019, s. 498. Jedynie ubocznie należy podnieść, że słowa „fakt” oraz „okoliczność” są w języku polskim tłumaczone praktycznie tożsamo. Por. *Słownik języka polskiego W. Doroszewskiego*, <https://sjp.pwn.pl/doroszewski/okolicznosc;5465820.html>. Por. też: J. Klich-Rump, *Podstawa faktyczna rozstrzygnięcia sądowego w procesie cywilnym*, Warszawa 1977, s. 11–13.

Po drugie, nowelizacja jasno oznaczyła, że do pisma procesowego dołącza się załączniki wymienione w tym piśmie⁹. Celem takiego zapisu ma być precyzyjne zaznaczenie ciężącego na wnoszącym pismo obowiązku dołączenia tych załączników, które wymienia treść pisma. Dotychczas przedmiotowy ciężar ten wywodziło się z wykładni celowościowej¹⁰. Wprowadzone rozwiązanie wydaje się przenosić wagę poszukiwania przez przewodniczącego odpowiedzi na pytanie o kompletność załączników pisma z analizy zestawienia załączników wskazywanego najczęściej w piśmie procesowym pod podpisem autora na ocenę treści samego pisma procesowego i wymienionych tam załączników. W konsekwencji niedołączenie załącznika, a wymienienie go w piśmie procesowym, stanowić będzie brak formalny tego pisma procesowego, który uniemożliwia nadanie sprawie dalszego biegu. Wskazane czynności zostaną podjęte niezależnie od tego, co wynika z przedstawionej na podstawie art. 126 § 1 pkt 7 k.p.c. listy załączników. Przewodniczący będzie miał zatem obowiązek wezwać działającą samodzielnie stronę do uzupełnienia brakującego załącznika lub wydać zarządzenie o zwrocie pisma wniesionego przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub radcę Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej¹¹.

Natomiast z pewnością za dość znaczącą zmianę uznać można rezygnację z obowiązku składania przez niektóre podmioty bądź w sprawach toczących się w oparciu o przepisy o postępowaniu uproszczonym pism procesowych na urzędowych formularzach¹². Wskazane rozwiązanie należy przyjąć z aprobatą. Co do zasady godny podzielenia jest także wniosek wynikający z Uzasadnienia, iż formularze urzędowe często stanowiły utrudnienie dla osób działających w postępowaniu cywilnym bez zawodowych pełnomocników¹³. Ponadto Uzasadnienie precyzuje też, że rezygnacja z wymogu korzystania z urzędowych formularzy w niektórych sprawach nie oznacza, że strony nie mogą w tej formie wnieść pisma. W konsekwencji należy przyjąć, że to stronom pozostawiono decyzję w zakresie skorzystania lub nie z takiego formularza. Toteż obecnie powód i pozwany mają obecnie w każdej sprawie cywilnej możliwość złożenia pisma w takiej właśnie formie¹⁴.

⁹ Por. art. 126 § 1¹ k.p.c.

¹⁰ Por. art. 126 § 1 pkt 5 k.p.c. w brzmieniu przed nowelą w zw. z art. 128 § 1 k.p.c.; postanowienie SN z dnia 6 listopada 2014 r., sygn. II CZ 72/14, www.sn.pl. Na korzystanie z tego rodzaju wykładni wskazuje sam prawodawca w uzasadnieniu do ustawy zmieniającej. Por. Uzasadnienie do ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego i niektórych innych ustaw, s. 172, <http://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/druk.xsp?nr=3137>, dalej: Uzasadnienie.

¹¹ Dalej zbiorczo nazywani jako „zawodowi pełnomocnicy” lub „profesjonalni pełnomocnicy”.

¹² Nowela uchyła art. 187¹ k.p.c., art. 503 § 2 k.p.c. oraz zmienia treść art. 505² k.p.c. i art. 493 § 2 k.p.c.

¹³ Por. Uzasadnienie, s. 149. Choć w doktrynie pojawiają się wypowiedzi uznające tę zmianę za nie do końca przemyślaną. Por. T. Szanciło [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 1–505*³⁹, t. I, red. T. Szanciło, Warszawa 2019, s. 706.

¹⁴ Poza tymi wybranymi postępowaniami odrębnymi w postępowaniu nieprocesowym, w których pozostawiono nakaz korzystania z urzędowych formularzy, jak przykładowo w postępowaniu wieczystoksięgowym lub rejestrowym.

Zaznaczenia wymaga, że nowela nie uchyla przy tym art. 130¹ k.p.c., choć i nie modyfikuje też jego treści, pozostawiając w § 1¹ zastrzeżenie, że dotyczy on wyłącznie tych postępowań, w których wymaga się złożenia urzędowego formularza¹⁵. W efekcie można postawić pytanie, jak strona ma uzupełniać braki pisma, które zdecydowała się wnieść na formularzu mimo braku takiego obowiązku – zgodnie z regułami ogólnymi czy na podstawie przepisu szczególnego ich dotyczącego. Wydaje się, że należy się przychylić do pierwszej propozycji z uwagi na hipotezę art. 130¹ § 1¹ k.p.c. Oznacza to, że zarówno strona, jak i zawodowy pełnomocnik nie muszą uzupełniać brakujących danych formularza na pierwotnym egzemplarzu, a wystarczy, że uczynią to w osobnym piśmie¹⁶.

O ile rezygnację z dyskusyjnej formy pism procesowych w postaci urzędowych formularzy można ocenić pozytywnie, o tyle na aprobatę nie zasługuje wprowadzenie – dla pozwu i pierwszego pisma pozwanego w przywróconym postępowaniu gospodarczym – nowego wymogu formalnego, którym jest obowiązek podania adresu poczty elektronicznej strony lub oświadczenie, że ona go nie posiada¹⁷. Ustawodawca wprost przy tym precyzuje przy tym, że brak wypowiedzi powoda lub pozwanego we wskazanej materii ma charakter braku formalnego uniemożliwiającego nadanie sprawie dalszego biegu. Przede wszystkim omawiane rozwiązanie nie wydaje się dobre z punktu widzenia zapewnienia bezpieczeństwa danych przekazywanych w postępowaniu sądowym bez użycia specjalnie do tego zaprojektowanego systemu¹⁸. Ustawodawca powinien raczej zmierzać do stworzenia odpowiedniej platformy, która gwarantowałaby bezpieczeństwo komunikacji między sądem a stronami i innymi osobami oraz zapewniałaby ochronę przesyłanych danych, nie zaś wprowadzać jego swoisty substrat w postaci korzystania z komunikacji za pośrednictwem zwykłej poczty elektronicznej przedsiębiorców – stron postępowania. Ponadto uznanie braku wskazania adresu e-mail w pierwszym piśmie strony za tego rodzaju wadę, która obliгуje przewodniczącego do inicjowania postępowania naprawczego, wydaje się nadmiernym formalizmem, nawet w przypadku przedsiębiorców. Jest to tym bardziej kontrowersyjne, jeśli uwzględnimy treść art. 458⁴ § 2 zd. 2 k.p.c., któ-

¹⁵ Zgodnie z art. 130¹ § 1¹ *in principio* k.p.c.: „Jeżeli pismo procesowe, które powinno być wniesione na urzędowym formularzu”.

¹⁶ Podobnie por. T. Szanciło [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 1–505*³⁹, t. I, red. T. Szanciło, Warszawa 2019, s. 706–707.

¹⁷ Por. art. 458³ § 1 i 2 k.p.c.

¹⁸ Por. K. Flaga-Gieruszyńska [w:] K. Flaga-Gieruszyńska, A. Zieliński, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2019, s. 976. Odmienne por. T. Szanciło [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 1–505*³⁹, t. I, red. T. Szanciło, Warszawa 2019, s. 1564. Duża zmiana k.p.c. z 2015 r. obligowała do stworzenia systemu teleinformatycznego do obsługi wszystkich spraw cywilnych do 8 września 2019 r., co jednak nie nastąpiło. Por. art. 20 ustawy z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustaw – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2015, poz. 1311 ze zm.) uchylony nowelą 21 sierpnia 2019 r. Obecnie por. art. 125 § 2^{1a} k.p.c.

rym ustanawia się – niezależnie od wskazania adresu poczty elektronicznej – regułę także pisemnego doręczania pouczeń przez sąd. W świetle powyższego powstaje zasadna wątpliwość o sens przyjętego rozwiązania, zwłaszcza że nie należy spodziewać się, że praktyka zdoła go użytecznie odkodować.

Nowy wymóg formalny dodano również do wniosku o zawezwanie do próby ugodowej, który ma obecnie zawierać także przedstawienie propozycji ugodowych. W zamyśle ustawodawcy zabieg ten doprowadzi do inicjowania postępowania pojednawczego jedynie w celu rzeczywistego zawarcia ugody, nie zaś – jak dotychczas – praktycznie wyłącznie dla przerwania biegu terminu przedawnienia. Dość wątpliwe wydaje się jednak, by zmiana ta osiągnęła swój cel, a to chociażby z tej przyczyny, iż przedstawionych we wniosku propozycji nie można uznać za wiążące i nieodwołalne. Daje to możliwość ich zmiany na posiedzeniu sądowym w taki sposób, że nie doprowadzi to do ugody, jeśli wzywający faktycznie zmierza tylko do uzyskania skutku z art. 123 § 1 pkt 1 k.c.¹⁹ W przypadku zaś bierności przeciwnika propozycje takie nie będą miały zasadniczego znaczenia w późniejszym procesie. Trudno zatem twierdzić, że wymóg ten stanowczo zminimalizuje składanie wniosków przez te osoby, które czynią to dla innych celów niż zawarcie ugody. Ponadto prawodawca zdecydował się na wprowadzenie do k.p.c. konkretnego odesłania do stosowania art. 130 k.p.c. również do dwóch szczególnych wymogów przedmiotowego pisma procesowego²⁰. Też w przypadku braków wniosku o zawezwanie do próby ugodowej zastosowanie postępowania naprawczego nie budziło dotychczas większych wątpliwości i wydaje się, że uzupełnienie wymogów tego wniosku o obowiązek „przedstawienia propozycji ugodowych” nie wymagało sprzężenia go z art. 130 k.p.c., który zapewne byłyby i tak stosowany do pisma niezawierającego takich propozycji.

Kolejną nowością jest uzależnienie skuteczności podniesienia zarzutu potrącenia m.in. od formy, w jakiej zostanie on zgłoszony. Bowiem od 7 listopada 2019 r. powołanie się na zarzut potrącenia wymaga zachowania wyłącznie formy pisma procesowego, do którego zastosowanie mają znaleźć przepisy o pozwie. W konsekwencji pismo zawierające zarzut potrącenia powinno spełniać takie wymagania jak pozew, zaś w razie wykrycia braków tego pisma przewodniczący stosuje postępowanie naprawcze²¹. Zgodzić się należy z poglądem, iż obecne

¹⁹ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. 2019, poz. 1145).

²⁰ Por. art. 185 § 1¹ zd. 2 k.p.c. W nauce prawa podnosi się, że dodanie tych wymogów czyni z wezwania kwalifikowane pismo procesowe. Por. M. Sychowicz, J. Derlatka [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. I: Art. 1–367, red. A. Marciniak, Warszawa 2019, s. 1187.

²¹ Por. Ł. Błaszczak, *Zarzut potrącenia w procesie cywilnym (art. 203¹ KPC)*, Warszawa 2019, s. 171–172; K. Flaga-Gieruszyńska [w:] K. Flaga-Gieruszyńska, A. Zieliński, *Kodeks postępowania...*, s. 464; J. Górowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. I: Art. 1–367, red. A. Marciniak, Warszawa 2019, s. 1454; J. May, *Zarzut potrącenia w procesie cywilnym w obliczu nadchodzących zmian w kodeksie postępowania cywilnego* [w:] *Postępowanie cywilne –*

„procesowe” unormowanie zarzutu potrącenia zwiększa formalizm tej czynności, co skłania do przekonania, że nadrzędny cel nowelizacji, jakim ma być przyspieszenie i usprawnienie postępowania cywilnego, w takim stopniu przysłonił walory instytucji zarzutu potrącenia (a także wielu innych), że może doprowadzić do odwrotnych niż założone skutków²². Bardziej szczegółowa analiza tego zagadnienia przekracza jednak zakres niniejszego artykułu²³.

Poza wskazanymi wyżej zmianami w zakresie wymogów czy form czynności procesowych zauważyć wypada, że do katalogu pism zaliczanych wprost przez k.p.c. do pism procesowych włączona została interwencja uboczna. Zabieg ten zdaje się jedynie potwierdzać to, co od dawna nie budziło wątpliwości tak w doktrynie, jak i w judykaturze²⁴. Ponadto ustawodawca wprowadził jasne odeślanie do stosowania postępowania naprawczego przy uzupełnianiu braków pisma procesowego zawierającego zgłoszenie interwencji ubocznej²⁵. Z pewnością potrzeba nowelizacji k.p.c. w tym zakresie nie wysuwała się na pierwszy plan, a co więcej, można ją ocenić jako zbędną, gdyż ugruntowany pogląd o uznaniu zgłoszenia interwencji ubocznej za pismo procesowe implikował stosowanie do braków tego pisma – czy to wskazanych w art. 77 § 1 k.p.c. w brzmieniu do 6 listopada 2019 r., czy też wynikających z art. 126 i n. k.p.c. – procedury z art. 130 k.p.c., co też sądy czyniły²⁶. Nie występowała zatem w tej materii rozbieżność wymagająca jakiegokolwiek interwencji ustawodawcy.

Na koniec wyszczególnić należy, że na skutek dodania do art. 8 u.k.s.c.²⁷ ust. 3 ustawodawca przesądził, że uiszczenie opłaty wyższej niż należna nie będzie powodować dla stron negatywnych skutków procesowych²⁸. Można przyjąć, że przepis

wprowadzone i projektowane zmiany 2019, red. G. Jędrejek, S. Kotas, F. Manikowski, Warszawa 2019, s. 36; T. Szanciło [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 1–505*³⁹, t. I, red. T. Szanciło, Warszawa 2019, s. 779.

²² Podobnie: A. Olaś, *Dopuszczalność zarzutu potrącenia w postępowaniu cywilnym – uwagi na tle projektu Ministra Sprawiedliwości ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw z 27.11.2017 r.*, „Polski Proces Cywilny” 2018, nr 2, s. 166–167.

²³ Por. szerzej: Ł. Błaszczak, *Zarzut potrącenia...*

²⁴ Por. postanowienie SA w Katowicach z dnia 28 marca 2019 r., sygn. V AGz 104/19, www.orzeczenia.ms.gov.pl; postanowienie SN z dnia 11 stycznia 2013 r., sygn. I CZ 184/12, www.sn.pl; wyrok SA w Warszawie z dnia 29 czerwca 2007 r., sygn. I ACa 546/07, OSA 2009, nr 4, poz. 11, s. 30; A. Zieliński [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. A. Zieliński, Warszawa 2017, s. 178; B. Czech [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. I: Art. 1–366, red. A. Marciniak, K. Piasecki, Warszawa 2016, s. 388.

²⁵ Por. art. 77 § 1¹ k.p.c.

²⁶ Por. B. Czech [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. I: Art. 1–366, red. A. Marciniak, K. Piasecki, Warszawa 2016, s. 589.

²⁷ Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. 2020, poz. 755 ze zm.).

²⁸ W doktrynie zauważa się pozytywne konsekwencje wprowadzenia tego przepisu. Por. A. Zieliński, K. Flaga-Gieruszyńska, *Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Art. 98–124 KPC. Komentarz*, Warszawa 2019, s. 78.

ten stanowi uzupełnienie art. 126² § 1 k.p.c., gdyż łączna wykładania obu wskazanych artykułów prowadzi do wniosku, że sąd może podjąć czynności względem pisma procesowego, od którego uiszczono opłatę wyższą niż wymagana²⁹.

Postępowanie naprawcze po wejściu w życie ustawy zmieniającej

Na wstępie zaznaczenia wymaga, że ustawodawca zdecydował się na jasne sprecyzowanie³⁰, że zarządzenia w postępowaniu cywilnym (czyli również w postępowaniu naprawczym) wydaje przewodniczący³¹. Oznacza to, że działania przewodniczącego w ramach trybu naprawczego winny zawsze przybrać formę zarządzeń, zaś sądu – postanowień³².

Po pierwsze, jedna z podstawowych zmian w postępowaniu naprawczym dotyczy wprowadzenia różnych terminów sądowych na uzupełnienie braków formalnych lub fiskalnych dla stron zamieszkujących, mających siedzibę lub przebywających na terytorium Unii Europejskiej oraz dla osób spoza terytorium Unii³³. Ta pierwsza grupa korzysta nadal z terminu nie krótszego niż miesiąc na sanowanie swojej pierwotnej czynności, zaś ta druga grupa uzyskała czas nie krótszy niż 3 miesiące na analogiczne działania. Zwiększenie gwarancji minimalnego terminu na uzupełnienie braków czynności procesowych podmiotów z drugiej ze wskazanych grup nie stanowi materii, która wysuwałaby się na plan pierwszy wśród przepisów, które wymagałyby interwencji ustawodawcy. Dotychczasowa regulacja w tym zakresie dawała bowiem stronom możliwość wnioskowania o przedłużenie wyznaczonego w tym celu terminu. W praktyce oznaczało to, że w razie przedłużających się działań związanych z obiegiem pocztowym zainteresowany podmiot mógł zasygnalizować taką sytuację sądowi i uzyskać dłuższy termin. W związku z powyższym nasuwa się pytanie, czy dość

²⁹ W tej kwestii dotychczas pomocne okazywało się orzecznictwo, które za pismo nienależycie opłacone uznawało sytuację, gdy w ogóle nie wniesiono opłaty, opłatę wniesiono po terminie lub też w niepełnej wysokości. Por. postanowienie SA w Katowicach z dnia 20 września 2013 r., sygn. I ACa 812/13, www.orzeczenia.ms.gov.pl.

³⁰ Samo Uzasadnienia (s. 138) nadaje tej zmianie charakter porządkujący. W nauce prawa wskazuje się, że jest ona dobrym rozwiązaniem, gdyż obowiązujące do 6 listopada 2019 r. brzmienie art. 47 § 3 k.p.c. mogło sugerować, że przewodniczący wydaje też postanowienia. Por. T. Szanciło [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 1–505*³⁹, t. I, red. T. Szanciło, Warszawa 2019, s. 160.

³¹ Por. dodany art. 47 § 3¹ k.p.c.

³² Na przykład postanowienie o odrzuceniu środka zaskarżenia. Por. art. 373 § 1 k.p.c. i art. 398⁶ § 2 k.p.c.

³³ Dla stron zamieszkujących, mających siedzibę lub przebywających na terenie Rzeczypospolitej Polskiej pozostawiono tygodniowy termin ustawowy. Por. Szanciło [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 1–505*³⁹, t. I, red. T. Szanciło, Warszawa 2019, s. 514; H. Pietrzkowski, *Metodyka pracy...*, s. 306.

długi podstawowy termin dla osób spoza Unii Europejskiej w efekcie nie doprowadzi jednak do przedłużenia postępowania cywilnego w miejsce spodziewanego jego usprawnienia.

Natomiast z niezrozumiałych względów wskazane wyżej rozróżnienie terminów dla podmiotów z terytorium Unii Europejskiej oraz spoza niej nie jest konsekwentnie stosowane w przypadku uzupełniania braków związanych z powstałymi w toku sprawy opłatami od pism lub wnoszeniem zaliczki na pokrycie wydatków. W tych dwóch ostatnich przypadkach nowelizacja wprowadza miesięczny termin ustawowy dla osób z Unii Europejskiej, zaś dla osób spoza Unii – termin sądowy nie krótszy niż 3 miesiące³⁴. Wniosek taki wywieść można ze sposobu oznaczenia pierwszego z tych terminów, który odpowiada wymogom, jakie stawia się terminom ustawowym³⁵. Bowiem termin ten wskazano jednoznacznie jako „miesiąc”. W konsekwencji nie podlega on przedłużeniu lub skróceniu. Z kolei do drugiego z wyżej wymienionych terminów – jako terminu sądowego³⁶ – znajdzie zastosowanie art. 166 k.p.c.³⁷ Zmiana ta tworzy niepotrzebne i niczym nieuzasadnione różnice w obrębie reguł postępowania naprawczego.

Po drugie, nowelizacja ujednolici formę stosowania trybu naprawczego w przypadku składania pism przez zawodowych pełnomocników, usuwając występującą dotychczas rozbieżność w tym zakresie, zależną od tego, czy pełnomocnik nie uścił w prawidłowej wysokości określonej rodzajowo opłaty, czy też uchybił wymogom formalnym. Obecnie w obu tych przypadkach przewodniczący wydaje zarządzenie o zwrocie pisma³⁸. Samo wprowadzenie w postępowaniu naprawczym tożsamego rygoru nieuzupełnienia przez profesjonalnych pełnomocników tak braków formalnych, jak i fiskalnych należy uznać za dobre³⁹, argumentacja uzasadnienia dla tej zmiany nie jest przekonująca. Przewodniczący (referendarz sądowy) ma bowiem obowiązek wskazać w uzasadnieniu zarządzenia te braki, które spowodowały zwrot pisma⁴⁰. Do tej pory przewodniczący oznaczał takie uchybienia w zarządzeniu, które następnie przybierało formę wezwania, zaś

³⁴ Por. art. 130³ § 3 k.p.c. oraz art. 130⁴ § 2 zd. 2 k.p.c.

³⁵ Por. M. Sorysz, *Terminy w polskim procesie cywilnym*, Warszawa 2007, s. 28–31.

³⁶ Lub, jak niekiedy klasyfikuje się w doktrynie, jako termin sądowo-ustawowy. Por. *ibidem*, s. 38–39. Najistotniejsze jest jednak przy tym to, że długość tego terminu oznacza ostatecznie przewodniczący.

³⁷ Podobnie por. T. Szanciło [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 1–505*³⁹, t. I, red. T. Szanciło, Warszawa 2019, s. 532 i 535.

³⁸ Nie będzie to dotyczyć elektronicznego postępowania upominawczego. Por. art. 505²⁹ k.p.c. w brzmieniu obowiązującym od 7 lutego 2020 r.

³⁹ Podobnie: S. Kotas, *Realizacja zasady szybkości postępowania w polskim procesie cywilnym w świetle projektu ustawy o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw* [w:] *Postępowanie cywilne – wprowadzone i projektowane zmiany 2019*, red. G. Jędrejek, S. Kotas, F. Manikowski, Warszawa 2019, s. 105.

⁴⁰ Na marginesie warto wspomnieć, że ustawodawca nakłada taki obowiązek dla każdego zarządzenia z art. 130^{1a} k.p.c., niezależnie od tego, czy zarządzenie jest zaskarżalne.

obecnie będzie to czynił w uzasadnieniu zarządzenia. Toteż za pozostający niemalże wyłącznie w sferze teoretycznej uznać należy efekt w postaci przyspieszenia postępowania cywilnego za pomocą omawianej modyfikacji.

Po trzecie, istotnie zmieniają się skutki nieopłacenia pisma, w którym powód zmienia powództwo. Dotychczas przewodniczący wzywał do opłacenia takiego pisma w terminie tygodniowym, zaś brak opłaty w zasadzie nie rodził negatywnych dla strony czynnej procesu skutków prawnych, obligując sąd do merytorycznej oceny zgłoszonego żądania i orzeczenia o kosztach z nim związanych w orzeczeniu kończącym sprawę. Z kolei obecnie pismo takie podlega opłacie już przy jego wnoszeniu⁴¹. Uchybienie temu obowiązкови prowadzi do wdrożenia przez przewodniczącego postępowania naprawczego i – w zależności od adresata tych działań – wezwania strony do opłacenia pisma pod rygorem jego zwrotu albo wydania zarządzenia o zwrocie pisma. Wydaje się, że zmiana ta podkreśla regułę, iż zgłaszane żądanie (powództwo) należy niezwłocznie opłacić, a to co do zasady należy zaaprobować. Nie można przy tym wykluczyć przy tym, że modyfikacja ta wpłynie na rozważniejsze decyzje powodów w zakresie dokonywania zmian przedmiotowych powództwa.

Natomiast za całkowicie niepotrzebne *superfluum* uznać należy dodany ustawą zmieniającą art. 130^{1a} § 4 k.p.c. przydający referendarzom sądowym uprawnienie do wydawania zarządzeń o zwrocie pisma wniesionego przez zawodowego pełnomocnika. Referendarze bowiem mieli oraz nadal mają kompetencje do wykonywania czynności przewodniczącego w postępowaniu naprawczym uregulowanym w art. 130–130⁴ k.p.c., co wynika z obowiązującego w niezmienionej treści art. 130⁵ k.p.c. Z pewnością zaś do czynności przewodniczącego dokonywanych w trybie naprawczym należy wydawanie zarządzeń o zwrocie pisma⁴², co nie budziło i nie budzi nadal znaczących wątpliwości.

Kolejnym przykładem niekonsekwencji ustawodawcy w regulowaniu postępowania naprawczego jest przyjęcie w stosunku do wniosku o uzasadnienie oraz wniosku dowodowego odmiennego od modelowego skutku nieuzupełnienia braków formalnych po wezwaniu. Obecnie pierwszy z wniosków podlega w opisa-

⁴¹ Por. art. 3 ust. 2 pkt 1a u.k.s.c. i art. 25a u.k.s.c. oraz art. 130³ § 2 k.p.c.

⁴² Por. J. Bodio [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. I: *Komentarz do art. 1–729*, red. A. Jakubecki, Warszawa 2017, s. 252; K. Flaga-Gieruszyńska, A. Zieliński, *Kodeks postępowania...*, s. 304; H. Pietrzykowski, *Czynności procesowe zawodowego pełnomocnika w sprawach cywilnych*, Warszawa 2017, s. 306 i 313; A. Torbus [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. I: *Art. 1–366*, red. A. Marciniak, K. Piasecki, Warszawa 2016, s. 566; M. Walasik [w:] *System prawa procesowego cywilnego*, t. V: *Postępowanie zabezpieczające*, red. T. Ereciński, A. Jakubecki, Warszawa 2016, s. 463–464. Pogląd ten aktualny był też w czasie obowiązywania poprzedniego brzmienia art. 130⁵ k.p.c., to jest do 7 września 2016 r. Por. A. Arkuszewska, *Pozycja procesowa referendarza sądowego – de lege lata i de lege ferenda*, „Iustitia” 2015, nr 3, s. 122; E. Stefańska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. I. *Art. 1–505*³⁸, red. M. Manowska, Warszawa 2015, s. 373.

nej sytuacji odrzuceniu, nie zaś zwrotowi. Dotychczas zaś co do zasady skutek odrzucenia w przypadku nieuczynienia zadość wezwaniu do uzupełnienia braków pisma procesowego występował przy środkach zaskarżenia. Z pewnością wniosek o uzasadnienie nie należy do tych środków, a zatem trudno znaleźć systemowo przekonywujące wyjaśnienie dla wprowadzonego rozwiązania⁴³. Oczywiście nie może umknąć uwadze, że umieszczenie wśród przyczyn odrzucenia wniosku o uzasadnienie także kwestii bierności w zakresie uzupełnienia braków po wezwaniu zapewnia uprawnionemu możliwość zaskarżenia postanowienia w tym przedmiocie jako kończącego w sprawie⁴⁴. Nic jednak nie stało na przeszkodzie, aby zachować jednolitość instytucji postępowania naprawczego i uzupełnić katalog zaskarżalnych zarządzeń właśnie o zarządzenie o zwrocie wniosku o uzasadnienie. Podobnie rzecz ma się w przypadku drugiego z wniosków, czyli nieuzupełnienia wymogów formalnych wniosku dowodowego. Brak reakcji ze strony składającego wniosek skutkuje sankcją w postaci pominięcia dowodu, nie zaś zwrotu wniosku. Również i w przypadku wniosku dowodowego nie było potrzeby obwarowywania niedziałania strony lub innej osoby w zakresie sanowania braków jakimkolwiek innym skutkiem, gdyż do braków wniosku dowodowego z powodzeniem stosuje się art. 130 i n. k.p.c. W rezultacie omawiane dwa przypadki tworzą jedynie niepotrzebny chaos w materii oznaczania rygoru nieuczynienia zadość wezwaniu do uzupełnienia braków pisma.

Kolejny przykład pewnego rodzaju dowolności w doborze rozwiązań zastosowanych w nowelizacji widoczny jest w przypadku konsekwencji niedopuszczalnej kumulacji roszczeń w postępowaniu uproszczonym. Otóż przewodniczący zobligowany jest zwrócić pismo „bez wzywania do usunięcia tego braku”⁴⁵ w sytuacji, gdy powód dopuścił się w pozwie niemożliwej dla tego postępowania odrębnej kumulacji roszczeń. Decyzja o wyborze wyłącznie instrumentu w postaci zwrotu pozwu w opisanych okolicznościach nie wydaje się zasadna. Trafniejszym wyjściem byłoby przyjęcie, że sąd przekazuje takie niedopuszczalne żądania do właściwego sądu lub też pozew odrzuca albo wzywa stronę do wskazania, czy w związku z wystąpieniem niedopuszczalnej kumulacji podtrzymuje niedające się połączyć żądania. Z pewnością bowiem niezastosowanie się do reguł dotyczących kumulacji roszczeń nie można uznać za wymóg formalny

⁴³ Uzasadnienie (s. 74) ogranicza się jedynie do lakonicznego stwierdzenia, że „należy także uściślić, że sankcją złożenia wadliwego wniosku o uzasadnienie jest jego odrzucenie”.

⁴⁴ Por. art. 394 § 1 k.p.c. Zaskarżalność takiego postanowienia nie budzi wątpliwości. Por. np. uchwała SN z dnia 17 czerwca 2010 r., sygn. III CZP 39/10, OSNC 2011, nr 1, poz. 4, s. 25.

⁴⁵ Do 6 listopada 2019 r. przyjmowano – wbrew literalnemu i niejednoznaczному brzmieniu przepisu – że przewodniczący wzywa powoda do złożenia jednego bądź kilku pozwów pod rygorem zwrotu. Por. S. Cieślak, *Wpływ nowelizacji KPC na stopień sformalizowania postępowania cywilnego*, „Monitor Prawniczy” 2004, nr 21, s. 1015. Krytycznie nauka prawa odnosiła się też do redakcji art. 505³ § 2 k.p.c. w poprzednim brzmieniu. Por. J. Jankowski, *Nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego. Cz. I. Postępowanie rozpoznawcze*, „Monitor Prawniczy” 2004, nr 19, s. 886.

pozwu w postępowaniu uproszczonym. Dlatego też próżno znaleźć argumenty na obronę tezy, że sposobem na zaradzenie niedopuszczalnej kumulacji ma być wydawanie zarządzeń o zwrocie pozwu. Skutek ten nie przystaje bowiem do działania, które ma go wywoływać.

Następnie ustawa zmieniająca daje stronie tydzień od doręczenia zarządzenia o zwrocie pozwu na jego cofnięcie w zakresie roszczeń zgłoszonych sprzecznie z art. 505³ § 2 zd. 1 k.p.c. Zatem „usunięciem braków”, czemu zazwyczaj służy termin, który biegnie od doręczenia wyżej wymienionego zarządzenia, jest obecnie czynność dyspozytywna powoda w postaci cofnięcia pozwu. Warto zwrócić uwagę, że nowela nakłada na stronę obowiązek samodzielnego wyboru tego z roszczeń, które nadaje się do postępowania uproszczonego, jeśli sprawa ma nadal być rozpoznawana przez sąd. W efekcie powód sam też decyduje, które z żądań powinien cofnąć. Zapewne w świetle zasady dyspozytywności taka konstrukcja wydaje się zasadna, lecz w praktyce próżno szukać takich osób – stron postępowań cywilnych, które swobodnie rozpoznawać będą to, czy dane roszczenia nadają się do kumulacji, czy też nie. Być może skutkuje to tym, że strony będą częściej korzystały z pomocy zawodowych pełnomocników dla odkodowania dość zawiłych przepisów k.p.c. O ile zatem w pewnym zakresie zrozumiałe jest to, że omawiane rozwiązanie ma służyć usprawnieniu postępowania, o tyle należy sprzeciwić się nieco nieprzemyślanemu i dowolnemu doborowi instytucji, które mają osiągnąć ten cel.

Poza zmianami w zakresie stosowania postępowania naprawczego nowelizacja wprowadza również uprawnienie do jego pominięcia, a czyni to w przypadku powództw oczywiście bezzasadnych. Przewiduje się bowiem możliwość zrezygnowania z trybu naprawczego, gdyby jego czynności miały się okazać „oczywiście niecelowe”⁴⁶. Brak jednak w art. 191¹ § 2 k.p.c. choćby kilku przykładów takich niecelowych czynności w stopniu kwalifikowanym, co implikuje wniosek, że pozostawiono sędziom ocenę w tej materii. Wydaje się, że za jedną z takich czynności może być uznane wzywanie do złożenia odpisu pozwu dla pozwanego, skoro zgodnie z art. 191¹ § 3 k.p.c. – wyłączono obowiązek doręczania go drugiej stronie procesu. Analogicznym przykładem może być wzywanie do dołączenia jednego z załączników odpisu pozwu. Natomiast nie należy zaliczać do takich czynności sanowania braku sformułowania precyzyjnego żądania, gdy w uzasadnieniu pisma opisano jedynie same okoliczności faktyczne, czy chociażby braku podpisu pod pozwem. Z pewnością zatem to praktyka są-

⁴⁶ W nauce prawa można spotkać stanowisko w całości aprobujące przyjęte rozwiązanie, z którym co do zasady należy się zgodzić, zastrzegając jednak adresowany do sędziów obowiązek dużej ostrożności przy uznawaniu danego braku za oczywiście niecelowy. Por. E. Gapska, *Przeciwdziałanie nadużyciom prawa procesowego w znowelizowanym Kodeksie postępowania cywilnego. Cz. II – Powództwo oczywiście bezzasadne*, „Monitor Prawniczy” 2019, nr 16, s. 868.

dów ostatecznie wypracuje, wzywając do uzupełnienia jakich braków należy w konkretnym przypadku uznawać za czynności oczywiście niecelowe. Warto w tym miejscu zasygnalizować, że przedmiotowa regulacja może w toku jej stosowania generować trudności związane z tym, że czynności w postępowaniu naprawczym dokonuje przewodniczący, zaś oceny merytorycznej powództwa – wybierany obecnie w drodze losowania sędzia⁴⁷. Powstaje przy tym pytanie, czy owe uprawnienia ustawowe do pominięcia czynności oczywiście niecelowych w ogóle znajdują rzeczywiste zastosowanie. Na odpowiedzi na tę wątpliwość przyjdzie poczekać.

Ponadto nowela wprowadza ponadto w postępowaniu naprawczym rozwiązanie, które można określić jako zmianę „kompetencyjną”. Obecnie bowiem uprawnienie do kontroli apelacji oraz zażalenia pod względem formalnym i fiskalnym przysługuje tylko sądom drugiej instancji⁴⁸. Zadanie sądu *a quo* sprowadza się wyłącznie do niezwłocznego przesłania środka zaskarżenia z aktami sprawy do sądu *ad quem*⁴⁹. Zabieg ten jako sposób na zaradzenie bieżącym trudnościom w sądach odwoławczych przyjmowany jest w nauce prawa z rezerwą. Podzielić należy podnoszone w doktrynie wątpliwości, a sprowadzające się do tego, że brak zwiększenia zatrudnienia referendarzy sądowych w sądach drugiej instancji czy też szerzej – dalsze niedobory kadrowe w praktyce sprawiają, że czas oczekiwania na rozprawę będzie analogiczny do obecnego bądź nawet dłuższy⁵⁰. Dodatkowym narzędziem dla osiągnięcia głównego celu nowelizacji w postaci przyspieszenia i usprawnienia postępowania cywilnego ma się okazać umożliwienie referendarzom sądowym wykonywania czynności w postępowaniu naprawczym dotyczących środków odwoławczych⁵¹. Trudno na obecnym etapie jednoznacznie zaaprobować bądź s poddać krytyce omawiane rozwiązanie, gdyż o jego sukcesie lub porażce ostatecznie zadecyduje praktyka⁵². Na marginesie zaznaczenia wymaga, że nowelizacja zachowała w art. 373 § 1 k.p.c. sformuło-

⁴⁷ Por. I. Kunicki [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. IA: *Komentarz do art. 1–424*¹², red. A. Góra-Błaszczykowska, Warszawa 2019, Legalis.

⁴⁸ Z kolei w postępowaniu odrębnym w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych nowela usunęła wstępne badanie sprawy i czynności wyjaśniające oraz przyjęła, że uzupełnianiu braków ma służyć posiedzenie przygotowawcze. Por. art. 467 § 3¹ i 3² k.p.c. Nie wydaje się jednak, aby stosowanie posiedzenia przygotowawczego w sprawach tego typu było najodpowiedniejszym rozwiązaniem, zatem być może we wskazanym postępowaniu odrębnym braki pism będą uzupełniane na podstawie reguł ogólnych z art. 130 i n. k.p.c.

⁴⁹ Nowelizacja uchyla art. 370 k.p.c. i ustala nowe brzmienie art. 371 k.p.c. Ten ostatni przepis stosowany jest w postępowaniu wywołanym wniesieniem zażalenia na podstawie art. 397 § 3 k.p.c.

⁵⁰ Por. K. Drozdowicz, *Czy uchylene art. 370 KPC przyspieszy rozpoznawanie spraw przed sądami II instancji?*, „Monitor Prawniczy” 2019, nr 4, s. 219; A. Kościółek, *Regulacja prawna apelacji w świetle nowelizacji KPC*, „Monitor Prawniczy” 2019, nr 21, s. 1159.

⁵¹ Por. art. 373 § 2 k.p.c.; Uzasadnienie, s. 80.

⁵² Podobnie por. A. Kościółek, *Regulacja prawna...*, s. 1165.

wanie „w terminie wyznaczonym”⁵³, a zatem przyjąć należy, że termin na uzupełnienie braków apelacji lub zażalenia ma nadal charakter sądowy, co nie koresponduje z modelowym terminem w postępowaniu naprawczym.

Ustawa zmieniająca ma także wpływ na środki kontroli prawidłowości postępowania naprawczego. Co prawda nadal dopuszcza się zaskarżenie zarządzenia o zwrocie pozwu zażaleniem o charakterze dewolutywnym, natomiast wydaje się, że od 7 listopada 2019 r. nie występuje już możliwość kwestionowania zarządzenia o wezwaniu strony do uiszczenia opłaty⁵⁴. W poprzednim stanie prawnym takie uprawnienie wywodziło się z sformułowania „wymiar opłaty” z art. 394 § 1 pkt 9 k.p.c.⁵⁵ Być może orzecznictwo wyprowadzi dopuszczalność zażalenia na przedmiotowe zarządzenie w drodze wykładni ze słów „określenie zasad ponoszenia przez strony kosztów sądowych” z art. 394 § 1 pkt 6 k.p.c., co z pewnością byłoby pożądanym rozwiązaniem.

Ubocznie wskazać należy, że nowela łączy rozpoczęcie biegu terminu na złożenie przez sędziego wyjaśnień w postępowaniu o jego wyłączenie m.in. z momentem usunięcia braków wniosku o wyłączenie sędziego łączy rozpoczęcie biegu terminu na złożenie przez sędziego wyjaśnień w postępowaniu o jego wyłączenie. Sędzia, którego przedmiotowy wniosek dotyczy, składa bowiem wyjaśniania w terminie 2 tygodni od dnia uzupełnienia wadliwości formalnych wniosku⁵⁶. Na kanwie tej niewielkiej zmiany z praktycznego punktu widzenia wyłania się pytanie o to, jaki dzień jest dniem sanowania braków wniosku o wyłączenie sędziego w znaczeniu art. 52 § 2 zd. 2 k.p.c. Wydaje się, że – zgodnie z regułą ogólną – za dzień uzupełnienia braków należy uznać dzień nadania przesyłki u operatora pocztowego lub złożenia pisma na biurze podawczym⁵⁷.

⁵³ Takie ujęcie terminu występowało w uchylonym art. 370 k.p.c., zatem w tym zakresie aktualność zachowuje postanowienie SN z dnia 26 marca 1998 r., sygn. CKN 718/97, *Legalis* nr 141116. Przedmiotowy sposób regulacji terminu jest dyskusyjny i wydaje się nie znajdować szerszego uzasadnienia, zwłaszcza że termin na uzupełnienie braków dalece bardziej kwalifikowanego pisma, jakim jest skarga kasacyjna, jest ustawowo określony i wynosi tydzień. Por. art. 398⁶ § 1 k.p.c. Niewyjaśnione pozostaje, dlaczego w przypadku środków odwoławczych to sąd ma decydować, jak długi termin ma mieć skarżący.

⁵⁴ Na co zwraca się uwagę w nauce prawa. Por. T. Szanciło [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 1–505*³⁹, t. I, red. T. Szanciło, Warszawa 2019, s. 521. Jest to tym bardziej zastanawiające, jeśli weźmie się pod uwagę, że art. 47² § 2 k.p.c. umożliwia kwestionowanie takiego zarządzenia, gdy wydaje je asystent sędziego.

⁵⁵ Jednoznacznie za dopuszczalnością zażalenia na takie zarządzenie opowiedział się SN w uchwale z dnia 28 maja 2015 r., sygn. III CZP 25/15, *www.sn.pl*.

⁵⁶ Por. art. 52 § 2 zd. 2 k.p.c.

⁵⁷ W doktrynie wyrażono zapatrywanie, że powinien to być dzień wpływu do sądu pisma sanującego braki. Por. A. Łazarska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 1–505*³⁹, t. I, red. T. Szanciło, Warszawa 2019, s. 192. Taka interpretacja prowadzić będzie jednak do ustalania dwóch różnych dat uzupełnienia braków wniosku o wyłączenie sędziego – jednej na potrzeby stwierdzenia, czy uzupełniono je w terminie, zaś drugiej dla liczenia terminu instrukcyjnego na złożenie

Na koniec porządkowo jedynie wspomnieć wypada, że niedługo przed wejściem nowelizacji w życie istotne uprawnienia z punktu widzenia postępowania naprawczego uzyskali asystenci sędziego. Ustawodawca wyposażył ich w kompetencję do wydawania zarządzeń w postępowaniu cywilnym, z wyłączeniem jednak możliwości decydowania o zwrocie pisma procesowego, w tym pozwu⁵⁸. Oznacza to, że – obok sędziego i referendarza sądowego – także asystent sędziego wykonuje wiele czynności w przedmiocie usunięcia braków formalnych i fiskalnych pism procesowych, w tym w zakresie skracania lub przedłużania terminów sądowych⁵⁹. Prawodawca zdecydował się również na wprowadzenie – jak się wydaje – nowego środka zaskarżenia w postaci zastrzeżenia przysługującego na jedno zarządzenie asystenta, a mianowicie o wezwaniu do uiszczenia opłaty⁶⁰. Wyjaśnieniem wprowadzenia szczególnej kontroli zarządzeń właśnie w tej materii zdaje się być to, że prawidłowe opłacenie pisma warunkuje podjęcie przez sąd dalszych czynności w sprawie.

Podsumowanie

Omówione zmiany w przepisach k.p.c. dotyczących uzupełniania braków pism procesowych można określić jako techniczne, porządkujące lub zbędne. Do pierwszej grupy należy zaliczyć chociażby rozdzielenie treści obejmujących dotychczas jeden punkt na dwa osobne na liście ogólnych wymogów formalnych pism procesowych⁶¹ czy zamianę słowa „okoliczności” na słowo „fakty” w przypadku jednego z ogólnych wymogów formalnych pism procesowych. Modyfikacjami porządkującymi nazwać można m.in. ujednolicenie skutku bierności zawodowych pełnomocników w uzupełnieniu braków pism procesowych po wezwaniu czy nowe brzmienie art. 52 § 2 zd. 2 k.p.c. Z kolei za zamiany zbędne uznać przykładowo należy dublowanie w przepisach przyznawania referendarzom sądowym tych samych kompetencji (tj. do wydawania zarządzeń o zwrocie pisma) oraz oznaczenie obowiązku dołączenia do pism wymienionych w ich treści załączników⁶².

przez sędziego wyjaśnień. Nie wydaje się to prawidłowym rozwiązaniem, tym bardziej że czas pomiędzy złożeniem pisma a jego wpływem do sądu zwykle nie przekracza kilku dni. Zatem obawy o to, że sędzia „nie zdąży” w terminie z art. 52 § 2 k.p.c., nie należy przyjmować jako realnej.

⁵⁸ Por. art. 47² § 1 k.p.c. Zmiana weszła życie 20 sierpnia 2019 r. na podstawie ustawy z dnia 30 sierpnia 2019 r. o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2019, poz. 1802 ze zm.).

⁵⁹ Por. T. Szanciło [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 1–505*³⁹, t. I, red. T. Szanciło, Warszawa 2019, s. 165–166.

⁶⁰ Por. K. Flaga-Gieruszyńska, A. Zieliński, *Kodeks postępowania...*, s. 121.

⁶¹ Art. 126 § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

⁶² Por. A. Torbus [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. I: Art. 1–366, red. A. Marciniak, K. Piasecki, Warszawa 2016, s. 803.

Poza wyżej wskazanymi grupami zmian pojawiają się też rozwiązania chaotyczne, jak wprowadzenie różnych reguł w zakresie terminów na uczynienie zażalenie wezwaniu przewodniczącego do uzupełnienia braków czy też stosowanie niejednolitego skutku w razie uchybień stron w usuwaniu braków. Ponadto są i takie modyfikacje w ustawie zmieniającej, których nie można jednoznacznie zakwalifikować do żadnej z wcześniej wyżej wymienionych grup, gdyż ich przydatność w praktyce zależna jest od zbyt wielu czynników. Przede wszystkim chodzi tu o rezygnację z postępowania międzyinstancyjnego, lecz również uchylenie obowiązku stosowania urzędowych formularzy w niektórych sprawach. Bardziej pogłębiona ocena tych nowości będzie zatem możliwa dopiero za jakiś czas.

De lege ferenda wskazać należy, że nowelizacja nie uwzględniła chociażby uregulowania skutków nieopłacenia pisma opłatą podstawową przez profesjonalnego pełnomocnika. Co prawda judykatura – zapewne głównie ze względów celowościowych – przyjmuje, że opłata podstawowa jest opłatą „stałą” w znaczeniu art. 130² § 1 k.p.c.⁶³, jednak u.k.s.c. wyraźnie rozdziela te dwie opłaty⁶⁴. Brak jednoznacznego ustawowego uwzględnienia tej kwestii sprawia, że obecnie nie jest do końca jasne, jakie czynności ma w takiej sytuacji podjąć przewodniczący – wezwać zawodowego pełnomocnika do uzupełnienia tego braku na podstawie art. 130 § 1 k.p.c. czy też wydać zarządzenie o zwrocie pisma. Ponadto, dodając nowy wymóg formalny dla wniosku o zawiązanie do próby ugodowej, ustawodawca nie przewidział poszerzenia katalogu zaskarżalnych zarządzeń o zarządzenie o zwrocie takiego wniosku. Regulacja ta mogłaby się co najmniej przyczynić do ustalenia wykładni nowego warunku formalnego tego wniosku, tj. „proponycji ugodowych”.

Dodatkowo postulować należy, aby prawodawca ujednolicił charakter terminów służących uzupełnianiu braków wszystkich pism procesowych tak dla osób z terenu Rzeczypospolitej Polskiej, które obowiązywać winien termin ustawowy jako podstawowy dla tych czynności, jak i dla osób z terytorium Unii Europejskiej oraz spoza niego, dla których z reguły właściwy jest termin sądowy.

Bibliografia

- Arkuszevska A., *Pozycja procesowa referendarza sądowego – de lege lata i de lege ferenda*, „Iustitia” 2015, nr 3.
- Błaszczak Ł., *Zarzut potrącenia w procesie cywilnym (art. 203¹ KPC)*, Warszawa 2019.
- Cieślak S., *Wpływ nowelizacji KPC na stopień sformalizowania postępowania cywilnego*, „Monitor Prawniczy” 2004, nr 21.

⁶³ Por. postanowienie SN z dnia 24 listopada 2010 r., sygn. II CZ 128/10, www.sn.pl; uchwała SN z dnia 10 stycznia 2007 r., sygn. III CZP 134/06, OSNC 2007, nr 11, poz. 160, s. 16.

⁶⁴ Por. 11 u.k.s.c.

- Drozdowicz K., *Czy uchylenie art. 370 KPC przyspieszy rozpoznawanie spraw przed sądami II instancji?*, „Monitor Prawniczy” 2019, nr 4.
- Flaga-Gieruszyńska K., Zieliński A., *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2019.
- Gapska E., *Przeciwdziałanie nadużyciom prawa procesowego w znowelizowanym Kodeksie postępowania cywilnego. Cz. II – Powództwo oczywiście bezzasadne*, „Monitor Prawniczy” 2019, nr 16.
- Jankowski J., *Nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego. Cz. I. Postępowanie rozpoznawcze*, „Monitor Prawniczy” 2004, nr 19.
- Klich-Rump J., *Podstawa faktyczna rozstrzygnięcia sądowego w procesie cywilnym*, Warszawa 1977.
- Kodeks postępowania cywilnego*, t. I: Komentarz do art. 1–729, red. A. Jakubecki, Warszawa 2017.
- Kodeks postępowania cywilnego*, t. IA: Komentarz do art. 1–424¹², red. A. Góra-Błaszczkowska, Warszawa 2019, Legalis.
- Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. A. Zieliński, Warszawa 2017.
- Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. I: Art. 1–366, red. A. Marciniak, Warszawa 2019.
- Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. I: Art. 1–366, red. A. Marciniak, K. Piasecki, Warszawa 2016.
- Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. I: Art. 1–505³⁸, red. M. Manowska, Warszawa 2015.
- Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 1–505³⁹*, t. I, red. T. Szanciło, Warszawa 2019.
- Kościółek A., *Regulacja prawna apelacji w świetle nowelizacji KPC*, „Monitor Prawniczy” 2019, Nr 21;
- Olaś A., *Dopuszczalność zarzutu potrącenia w postępowaniu cywilnym – uwagi na tle projektu Ministra Sprawiedliwości ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw z 27.11.2017 r.*, „Polski Proces Cywilny” 2018, nr 2.
- Pietrzykowski H., *Czynności procesowe zawodowego pełnomocnika w sprawach cywilnych*, Warszawa 2017.
- Pietrkowski H., *Metodyka pracy sędziego w sprawach cywilnych*, Warszawa 2014.
- Postępowanie cywilne – wprowadzone i projektowane zmiany 2019*, red. G. Jędrejek, S. Kotas, F. Manikowski, Warszawa 2019.
- Sorysz M., *Terminy w polskim procesie cywilnym*, Warszawa 2007.
- System prawa procesowego cywilnego*, t. V: *Postępowanie zabezpieczające*, red. T. Ereciński, A. Jakubecki, Warszawa 2016.
- Waldziński C.P., *Konstytucyjny nakaz rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki a braki formalne pism procesowych składanych w toku postępowania cywilnego*, „Monitor Prawniczy” 2019, nr 17.
- Wiśniewski T., *Przebieg procesu cywilnego*, Warszawa 2013.
- Zieliński A., Flaga-Gieruszyńska K., *Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Art. 98–124 KPC. Komentarz*, Warszawa 2019.

Streszczenie

Nowelizacja k.p.c., dokonana ustawą z dnia 4 lipca 2019 r., wprowadza wiele zmian w obrobie uzupełniania braków formalnych i fiskalnych pism procesowych. Nowe rozwiązania dotyczą m.in. ujednolicenia skutku nieusunięcia wadliwości pism składanych przez zawodowych pełnomocników, wydłużenia terminów do dokonania czynności sanowania określonych wadliwości pism oraz przekazania tzw. postępowania naprawczego przy środkach odwoławczych do sądów drugiej instancji. Artykuł omawia zmiany w zakresie tytułowego zagadnienia, przedstawia oceny ich praktycznego znaczenia, a także sygnalizuje pewne wnioski *de lege ferenda* w tej materii.

Słowa kluczowe: postępowanie cywilne, wymogi formalne pism procesowych, tzw. postępowanie naprawcze, uzupełnianie braków pism procesowych, zarządzenia przewodniczącego, zmiany k.p.c. 2019

REMEDYING OF PLEADINGS' DEFECTS IN ACCORDANCE WITH CIVIL PROCEDURE CODE AFTER AMENDMENT, WHICH ENTERED INTO FORCE ON 4 JULY 2019

Summary

The amendment of Civil Procedure Code, was made by Act of 4 July 2019, introduces a lot of developments in the sphere of formal and fiscal pleadings' defects remedying. New solutions regard *inter alia* unification of the results of failure to eliminate defects of pleadings by attorneys *ad litem*, extending terms for proceedings aimed at reforming specific pleadings' defects and moving soi-disant reformatory proceedings with ordinary remedies to courts of second instance. The article discusses the amendments on the title issue, presents the assessment of its practical use as well as stresses certain *de lege ferenda* proposals in said matter.

Keywords: civil procedure, formal requirements of pleadings, soi-disant reformatory proceedings, remedying defects of pleadings, presiding judge orders, amendments to Civil Procedure Code of 2019